

62442 11-2

и 8269/І-ІІ (1920-1921)

Рік І.

УКРАЇНСЬКИЙ

СТРІЛЕЦЬ

1920.

15 ГРУДНЯ

Ч. I.

ЦІНА ІК. 50-

— —

Орган Українського СТРІЛЕЦТВА на чужині.
Виходить двічі на місяць.

Видав Пресова Кватиря при Українській
Бригаді в Німецькій Яблоннії.
Чехія, Нім. Яблонне Бар. Л. 2.

15-го грудня 1920 року.

Дев'ятнадцятий місяць минув, як перша
гірська Бригада з фронту Старієва-Лютовиска,
примушена ходом воєнних випадків, знайшлася
поза межами рідного краю поза верхами Кар-
пат на Чехословацькій Землі. Воєнна завер-
ха, яка шаліла на протязі дальших місяців
і років на Україні, була причиною, що наша
небеслика зразу кількість раз-в-раз зроста-
ла, більшала, так що сьогодні ми можемо раху-
вати приблизно 10.000 українського війська,
розброєного та інтернованого в межах Чехо-
словачкої Республіки.

Розкинені по усіх закутиках і починаючи
з півночі від міста Вгер, а кінчаючи Коши-
цах, Ужгороді, Мукачеві, сформовані тут у ро-
бітничі сотні, там у військово-службові від-
діли, поусажувані більшими та меншими гро-
мадами в таборах інтернованих, як в Ліпнік,
Вранів і. т. п., ми не тільки не уявляємо со-
бю якоїсь одноцільної суспільноти, але
з дебільшого не знаємо одні одніх не маючи
ніяких постійних і тісніщих звязків проміж
собою. Гозділені простором, а подекуди поріз-

нені що її неоднаковими матеріальними ум-
овами, серед яких живеться поодинокими
окремими частинам та одиницям, чи досі не
проявили доосердкового стремління, не ді-
ли про певне зedнання усіх частин в як
одну самосвідому національно військову
силу, якої сподівається від нас українсь-
кий народ, поліщений нами у ворожих ти-
сках. Річ ясна, що доля його ще не припеча-
тана, що вона все ще вирішується як вирі-
валась починаючи з 1917 року, що історич-
творчий процес, ще не покінчений, що нам
ще випаде відограти менш більш важливу ро-
лю в дальших періодах нашого національ-
ного визволення. Наше завдання стояти за-
всігди на чатах, щоб в даному менті не
змайтися поміж дурнинами.

"Український СТРІЛЕЦЬ", який оце разпо-
чинав з д. 15 грудня 1920 р. своє життя,
як поки що двотижневе видавництво Преса
вої Кватиря при Команді Української Бри-
гади в Німецькій Яблоннії, матиме в пери-
одичну сучасну методу духове згуртування вс-

ших військових частин по всім усюдах Чесько-словацької держави. Більшість з них не бачить ні рідної книжки, ні часописів і бажали б в кожний час знати, як стоять наша справа, які є дані вигадди на ії достатнє та користне положення, які наші обовязки та завдання супроти свого народу в кожното чину політичних випадків і т.н. Постачання певних безсторонніх і правдивих вісток буде одним із головних завдань "СТРІЛЬЦЯ".

За для взаємного обеднання і пізнання поміщуватиме всі річеві додатки від окремих таборів, робітничих відділів і т.д. про іхнє життя-буття, культурно-просвітну діяльність, потреби, недостачі і т.д. В "Українському Стрільці" повинні зійтися нитки душевного життя всього нашого 10-тисячного військового загалу. Тоді легше буде підготувати ґрунт для товариського співжиття, ідейного поєднання і взаємної допомоги.

Вже давно відчувалась жива потреба органу для всього українського війська в Чехо-словаччині-часопису, який би був чинником зосередковування та давав духовий провід і тим, що по найдальшим заховався кутках. "Голос Табора" видаваний Пресвітним Кружком в Нім. Яблоннім не має для того ні підмоги, ні засобів. Ліберецький "Український Скіталець" появився досі всього один раз. Оце важке завдання передпаде зараз на себе "Український Стрілець" в добрій вірі і надії, що українські стрільці і старшини привітають його радісно і,

допоможуть йому стати тим, чим на іх гайду-він повинен бути. При духовій живучості загалу і відповідному співробітництві / т.е. допусканні читачів з усіх боків/ "Український СТРІЛЕЦЬ" зможе напевно стати зеркалом, висловом та провідною віркою для збірного життя і перебування на чужині стільки тисячної української армії, томленої одною одинокою великою тургою і сповненої одним одиноким бажанням як найскоріше знайтись знову на ВІЛЬНІЙ рідній землі - на своїй ВИЗВОЛЕНІЙ з ярма УКРАЇНИ.

Ми не забули того ентузіазму, з яким ішли виборювати кращу долю для свого краю, що свіжі в памяті трагічні зусидла нашої армії... до цього часу не згілись набуті в польській неволі рани.

Того не сміють не знати і нащадки. Для того, щоб відродити клич : "кров за кров" подінні ми, як свідки, всі події, де доталісь наші святі домагання, пошилити в образах будучим поколінням в спадщині.

П.К.У.Б.

ОД РЕДАКЦІЇ.

Така листування на бажання автора буде непорушно додержуватись редакцією.

Редакція залишає за собою право скрочувати, в необхідних випадках, статі і додатки.
Відповіді на всілякі запити, будуть поміщуватись у відділі "Поштова скриня".

Х-Х-Х-Х-Х-Х
0 0 0 0 0 0 0 0 0

Щит в руки мій сину. На ворога йди.
Стань чесно спартанцем в герояв ряди.
Назад повертайся чи з ним, чи на нім.
Хай слава про тебе лунає як грім.

Отечизну до смерти свою борони,
У полі, де ворог, пильнуй-не засни.
Спартанців вояків тече в тобі кров
І Спарті мій сину, віддай ти любов.
Про мене забудь у боях з дорогами,
У Спарту з побіди держай хоругвами.
Живим не побачу-, радітиму я,
Що чесно скончала дитина моя.

Щит сину ніколи не кидай із рук-
Отчизна повіки не знатиме муки.
Ліннім, сонячним на варгі не будь-
В ті хвили про очі дівочі забудь.
Люби товариство, не зраджуй його
І здержника слухай, як батька свого.
В боях лише послух побуд запорука-
Тоді лиш я обійми не вільме розпуша.
В найтамчу хвилину у спокій вберись
І дихаеш поки-за Спарту борись.
До ворога жалю, мій сину, не май-
Не ти його знищ, так він тебе, знай.
Останнім, мій сину, не будь у борні:
Хай стріли тебе не лякають стальні.
І батько і дід твій і прадд в бою
Відважно вмирали за Спарту свою.

В час бою покинеш спартанців ряди,
До дому, до мене-, мій сину, не йди.
Проклоном зустріну на рідкім порозі,
Умири краче, згинь на нечесній дорозі.
Таоя наречена на тебе не гляне,
Зі сорому бідна як қвітка зіване.
Лиш може спартанця героя любити
А Спарту як зради-полянен не жити.
Отчизна за сина тебе не пізна
Коли про подію негожу дізна.
Будь чистим як сонце і чесним з собою,
Чоло своє слави скутай габою.

Іди-же, мій сину. Отечизну рятуй.
Її як святыню найбільшу шануй.
У всяких годинн: і долі і недолі
Борись як спартанець за неї у полі.
Для того тебе я й родила, мій сину,
Щоб ти оборонила свою рідну країну.
Тоді лише гідним героя ти будеш,
Як Спарті і славу і честь ти здобудеш.
Щит в руки, мій сину Так Спарта воліє
Будь вірним ій сину, хай мати радіє.
Назад повертайся чи з ним, чи на нім.
Хай слава про Спарту лунає як грім.
Так мати спартанка до сина мовляла
На захист отчизни коли поснчала,
На те і на світ спородила його,
Щоб краю до смерти буд гідним свого.

УКРАЇНСЬКА справа на тлі Європейських подій.

Від давшого часу не сходить Українська справа з світового державного порядку.

Зачалося від революції конгресу своєї ідеї в Празі.

Українські учасники конгресу, на якому явилися представники культурних народів світу, зуміли заінтересувати їх нашою справою та вміти у европейських державах та, щоб вислати до окупованої поляками Східної Галичини комісію, яка мала більше чим провірити польської національності.

З чергі слідує мировий конгрес в Ризі і на порядок даний цього конгресу приходить так справа Східної Галичини як і Великої України. А хоча в справі Східної Галичини, залеже некорисне рішення, то все таки-помінаючи те, що відбрані там чинники не мають сподівань/- довідався цілій світ, який з великою увагою оточив за перебігом тих переговорів і замінів южнослов'янське слово там сказане, про дуже болячу, для Европи і її міра дуже важну справу-справу Східної Галичини.

І коли отде в половині падолиста зібралася конференція Союза Народів в Женеві виступає українська справа в третє ще сильніше, як справа, що набула вже права рожанства і якої не можна промовчати.

Наши делегати, яких на цей конгрес накликало, предложило зібранню народів своїх домагання і зажадали для України відповідного місця серед річників всіх народів світа.

Рівночально з тим ідуть Львівські переговори. До загального відома доходять

звідти лише окулі вісти, а ці стверджують, що і там серйозно над українською спра-

вою думається, та що загальний настрій

більше чим прихильний до нас,

Ми не в тої гадки, що лкається чинна чужа

сила буде нам, без нашої власної волі і

вислало до окупованої поляками Східної Га-

личини комісію, яка мала більше чим прихильний до нас,

національно засновлятись

національно засновлятись на тим, що напримір створені Верзальськими

миром відносини в Східній Галичині не

дається в дотеперішнім своєму стані удер- жати. Все, що діється в політичному світі має

мати свою причину і свої наслідки.

Які ж причини має це велике зацікавлення нашою справою.

Перша, то те, що ми є великий 40 міліон-

ний народ що наша земля багата, а саме го-

ловне то те, що Східна Галичина і Велика

Україна є ключем до розвязки так званого

східно-європейського проблему, та є єдиною

дорогою, якою Європа може дійти до мир-

ра, за яким так тужить, а без якого ій далі

ніоді істинувати...

Це ті причини, з яких випливає тверда-

сність, як справа, що набула вже конечність справедливо звільнити справу

України, а зокрема східно-галицьку, бо во-

нажало, що це є однією з найважніших серед умовних за-

мірення Європи.

Які ж завважуємо наслідки цього.

За ними шукати мусімо в голосах польсь-

кої преси. Це для нас саний голосний ба-

рометр для змірення нашої справи. На цей барометр ми диви чимся вже разів кілька і читали в нім нехтовання нашої справи, ненависть та самопевність. Польська преса завертає на дорогу згоди. Польське правительство обіцяє широку автономію, випущене на волю полонених і інтернованих, приймає студентів на Львівський університет, ба-навіть і забирається до оснування окремого "Руського Університету", шукає лише за такою українською фірмою у Східній Галичині, яка згодилася б іменем Українського народу заключити умову з польським правителством і через те допомогла б полякам стягнути галицьку справу з європейського давнього порядку, та зіпхнути її до ряду маловажливих ВНУТРІШНІХ польських справ.

Таких тонів ми іще в польській музіці не чули. Отже, що польська преса такої пісні завела, свідчить, що Польща тріщить, польське народні падають, нужда населення росте. А Український народ-той жде супокійно, хвили остаточного рішення своєї справи, незломаний і нездомній мимо польських тюрем, роstrілів та всякого беззаконня, якоже ляхи на нім допустилися.

Він жде грізний і певний, що час його недалений.

0.

:x:x:x:x:x:x:
обооооо
х х х х х х

Василь ПАЧОВСЬКИЙ

МОІМ ДІТЯМ:

І буду я щодня з чужими
Із вами діти вилітати-
І буду ревонрати перлинни
І буду вам пісні співати.
І будуть падаги над вами
Як волі пласточки снігу-
І будуть грати вам вітрами
Мою лечаль, моя туру.
Мої ридання і зіткнання
Злетять до вас з одвічних зір
І будуть грати вам що рані
Як шум орлів з високих гір.
Як би влав я край дороги,
До голуб білій прилітить-
І впаде у крові в пороги..
То вінк, що серце, мое серце
Вже перестало бити.

x.x.x.x.x.x.
ooooooooo

Гр. КРУГОВИЙ.

ОСІННЯ НІЧ

Осіння ніч, Притихли серця струни.
За вікнами рида і сгогне буря в маї.
Ніб всі чорти, ніб всі боги-ніруни
Танок страшний звершають на землі.

Якісі страшні криласті чорні тіні,
Як аграя злодіїв під вікнами сичать.
Молитись хочеться одній богині ліні.
Радіти хочеться що струни всі мовчать

Там, боротьба. Життя і смерть в борні
За вікнами джурчать і сльози й кров.
Вдалу там... на жертвеннім огні
В дарунок спалюють і чулість і лобов.

Осіння ніч. В знесилі свічка тухне,
За вікнами хотіть бороться, кричати...
Здається ось... і світ від зонків рух
не,
Здається, кров потоком за джурчить...

x:x:x:x:x:x:
ooooooooo
х х х х х

ТИПИ отаманів на ВЕЛИКІЙ
УКРАЇНІ.

Імя отамана Пузицького серед військових шарів Великої України згадувалося завжди з страхом. Активний старшина 6. російської армії, Пузицький під час національного руху на Україні вступає в ряди першої організованої військової частини СІРОЖУПАННИКІВ і широ віддає себе праці. На протязі короткого часу серед стрілецтва і старшин він набуває собі значну популярність своєю енергією, знанням військової справи, рішучостю і плямуванням недбалого лінійного старшинства.

Сірохупанники були небезпечними для гетьмана Скоропадського і останній вживав всіляких засобів до розпорощення їх. Але високий рівень національної свідомості цілком тримав купи стрільців і старшин в сірих жуданах і вони, не дивлячись на безліч переслідувань з боку гетьманського уряду, не розійшлися по домах.

Коли заворушлося повстання проти гетьмана, сірохупанники постановили підтримувати повстанців. Не бажаючи взяти участь в цій акції запропонували вийти зі складу. Пузицький залишається. Це ще більше піднесло його популярність.

В січні року 1919 штаб північної групи доручав Пузицькому формування 9-ї піхотної дівізії, в склад якої війшли полки: Франківський, Надвайківський і Звягельський.

Обнявши провід над дівізією, він зарядив збірку старшин. На протязі двох го-

дин, в передуманій промові, доказував старшинам, що батьківщина в небезпеці, що кождий із старшин повинен вважати себе на "одну голову" вицім від стрільця і мусити з чуття святого обов'язку перед народом, совісно віддатись праці. "Той не син України, хто жде доки козак йому скаже: ти не гідний бути моїм взвірхником. Тому-то кождий старшина хай душою і тілом прихилиться до козака, зрозуміє його, направить на чесну стежку, розвине в ньому національну свідомість і одноразово пам'ятати, що стоїть "на одну голову" вище того стрільця. Мені скрутний, Кождий має сім'ю, дітей, але хай старшини пам'ятати, що вони є й у стрільця. Виборемо право на державність, станемо господарями у своїй хаті і тоді під гнилими віячностями відпочинем і віддамо себе сім'єсткам і особистому життю. То є обов'язок, до того юліче неумовкаємий дзвін св. Софії. Я буду щматувати всякого старшину, який постіє ухилятись від обов'язку". Закінчив свою довгу промову словами: "Віточимо у себе гидку кров, зумімо виточити її і у ворогів. До праці!"

Ця промова мала гарні наслідки і деко-го розвернула, а декого залякала, бо ж дійсно Пузицький був адібний пошматуваний і це всі знали не шуткуючи.

Крім гарних притаманить йому багато цей отаман і зліх.

З енергією, яку мав Пузицький мало тра-

Плеться бачити людей, та на делике лихо хороблива самовіяненість з його боку дуже шкідано відбувалась на загальній справі. Він не рахувався ні з якими обставинами, не щоділо міякої чужої думки.

Військова справа під силою більшевіків чим раз гірмала, все жило нервами, до найвищого напруження дійшли і мерзн Пузинського. Несподівано в його розвинулась підозрілість до своїх співробітників, причину нашого неуспіху він приписував старшинам і кождій старшині в його очах став "зрадником". Где було тому старшині, який несвісно виконав той або інший приказ, те збігше нічне разпорядження Пузинського... Задляканість перед карою змушувала всіх непокладаючи руку працювати. Про якесь ухилення не могло бути в мовні, бо "страшний" отаман що двілі являвся то тут то там.

Для ілюстрації наведу кілька проявів дивачності Пузинського.

Рідко коли можна було зустріти, щоб в разові зі старшинами він називав останніх інакше як: "ти", "сучий син", "зрадник".

Шефом штабу був полковник генерального штабу. Цей шеф ніколи не мав відлаги заходити до кабінету Пузинського, в службових справах, без рушниці в руках і то, непреступаючи поріг кабінету, оглядав чи зарядена рушниця. Без зброї боявся поєднуватись на очі командантами дівізій.

При постові дівізії в м. Рівному в однім, що нурінів Залігельського полка, якого я був командантом, у стрільців появилася чесотка. Врах одяги, загрожував поширенню

цеї пошесті, а відсутність лідповідників медикаментів відбірала всякі надії на зничення її. Полковий лікарь і я про такий стан робили Пузинському докази прочини о поміч. Одного разу на площа, де перебували вправи з стрільцями, прибув отаман дівізії. Загально привітавши Пузинський пішов поза стрілецьких лав. Жалити чи були люди в бані я відповів йому - "ні". Майже ніхто з козаків не мав білзани, і беручи на увагу місяць січень не було змоги дати їм викупатись в бані. Не дивлячись на мою заяву, він підходив до стрілеців і запитував: "А у бані був і получав відповідь: "був, але давно". Коли ж після декількох напоминань з моєго боку, що я йому таке доклав про це, він продовжував подібні розпити, я зголосив "Пане отамане. В куріні мається далеко гірше лихо, про яке вам добре відомо". "А яке саме?". Кажу, що майже пополовині козаків хорують на чесотку. Пузинський удаває, що зперше про це чує і здивовано запитує: "а чому не лічите". Доклав про всі заходи, які з цього приводу були виконані, про відсутність медикаментів і наказав лоріні стрілецям показати руки. Це непримінно вразило отамана і він порадив лічити людей дъюхтьом. Таку думку, лічити дъюхтьом, мав і полковий лікарь, однаке дъюхтю потрібного для цієї цілі не міг було дістати ні зялкі промі. Переизазав це Пузинському. Ти неслідований Пузинський випалив: "Як не вілічите людей, я нас зім...". Така заліза зданилася б

смішною, коли б зроблено не Пузицьким.

Часто-густо траплялись такі випадки: прийде Пузицький до косарні, помітить якийсь непорядок і запитує стрільців: "були раніш на військовій службі?". Відповідають: "були" "А бачили подібне свинство...". На цей запит відповісти відважних нема. І не могли бачити "пояснене отаман", "бо ж таких поганіх старшин мінка армія не мала...". Вважаючи що такі промови несли не сталь в організацію, а розпорощення, я надіслав Пузицькому відповідне донесення проходочи його, аби він призначив надалі подібні бесіди.

З того нічого не вийшло, лише Пузицький закликав мене до себе і сказав: "Будеш мене учити, не дорахуєш зубів!..". Потім лагідним тоном додав: "ти не дивись, що я інколи роблю дурниці, бо ж старшини дійсно не відповідають призначенню".

Дівізія по сформуванню вирушила на позицію і довгий час брала участь в боях біля Шепетівки, Коростеня, Житомира і Залгеля. Під час бою Пузицький викликав одного разу команданта полка, дуже старого віку чоловіка, полковника Глінського і наказав йому сісти на коня і самому особисто перевести розвідку ворожих сил. В присутності полковника Глінського передав пістолет своєму адютантові зі слівами: "А ти йди з ним і коли забачиш, що полковник не відважиться фахи застріль його...". Глінський виконав наказ.

В коростенських боях стрільці розпочали атаки з позиції. Вільшевини переважною

силами обсадили Коростень. З цього приводу Пузицький по прямому дротові дав звіт штабу північної групи такого змісту: "Більшевицькі банди насіли на наші банди і наші банди розбіглися..."

На посаді команданта дівізії Пузицький злишився до часу Оскілковської авантюри проти головного отамана Петлюри.

Виявилось, що Оскілко був запевнений Пузицьким, що вся дівізія підігримає акцію проти Петлюри.

Так однак не сталося і цей отаман був задержаний...

Отаман МИКОЛАЕНКО. Дозволяю ссср пригадати один випадок з життя цього нічим неславного отамана.

В перших днях січня року 1919 з Харкова пересунувся на Волинь і розтушувався в м. Рівному 7-ий Український корпус. В складі цього корпуса я перебував з моменту вибуху повстання проти гетьмана. Командантом його був полковник Васютинський-Мироненко.

В Рівному стало відомо, що полковник Васютинський усодується в посаді, а на його місце призначено командантом корпуса якогось Миколаєнка. Миколаєнка раніше не знає; чуя що родився він на Волині, з фаху народний учитель.

По розпорядженню нового команданта всі старшини і підстаршини корпуса мусели представитись йому. Був призначено чde і відповідне місце. На збирку прибули старшини і підстаршини полків-Корочанського, Валківського і Ізюмського

скількості-старшин до 200 і приблизно до 500 підстаршин.

Явився посолець від отамана Миколаєнка і передав, що він, отаман, через декілька хвилин прибуде. Так і сталося. Підхало автот і з нього вискочув обшарпаний, надто бідно одягнений, з виглядом дуже низької марки жебрака, якийсь добродій. Одягнений був у подертій старого покрою військовий плащ, який з повнотою можу сказати, в російській армії міг вживатися інтенданстві лише як ганчірка. З під плаща виднівся військовий російського зразку кежук. Підпереваний був ремінцем схожим на тоненький мотузок. На голові мав вже декілька десятків років не живану в російській армії шапку; на ногах порвані черевики і на черевики випущені стрілецькі штани, які стрільці носили вибраючи іх в чоботи. І смішне і одноразове сумне враження вихликала незграбна постать цього добродія. За весь час в українській армії не приходилося бачити мені, щоб не тільки старшина, а навіть стрілець буд так насміливо одягнений. Тільки, коли командант 14 дівізії, генерал Ковалько скомандував "Позір", всі зрозуміли, що то був ніхто інший, як новий командант нашого корпуса.

Привітавши всіх, отаман Миколаєнко разом із кожним з підстаршин витатись з окрема. Таке витання заняло не менше трьох годин часу.

Покінчивши з підстаршинами, Миколаєнко повернувся до старшин і займаючи поставу актора провінційного театру сказав: "А

над вами, панове старшини, буде плака зради. Ви мусите змінити його кровлю. Дивуюсь, як до цього часу вас не перестріли..."

Така заява загалу старшин, в котрих деякі мали уани, набуті на українській службі, без винятку всі в той час перебули на фронті, несли на собі надлюдські тягарі тих військових переживань, в які уряд кидав українське військо, - була для всіх незрозумілою, несподіванкою тим більше, що цей отаман нікого із старшин особисто не зізнав. Говорилось це в присутності старшинам підлеглих підстаршин.

Після довгої погрози розпочав здергуватись з старшинами. Кождий називав степень і посаду, яку посідає, і своє прізвище. Коли ж прізвище не мало кінцевого "о", то отаман Миколаєнко такому старшині здивовано задавав питання: "Б'йтесь Бога, який же ви українець?". Такий старшина, дивуючись на подібний запит, мусів переконувати цього бідного отамана, що він є дійсно українець. Лише тоді схаменувся Миколаєнко, коли на подібний запит, один старшина відповів: "Я є в Українському, я - грек". В дійсності ж то був від крові і плоті син українського селянина. Особисто у мене складалося враження, що Миколаєнко всяку ціну силиувався придбати собі популярність серед стрілецтва і тому то показуючись перший раз людям корпусу, мав такий демократичний вигляд. Я

не помінився. Другого дня зустрів я отамана Миколаєнка біля салон-вагона керуючого північним фронтом отамана Оскілка. Миколаєнко мав на плечах роскішну кавказьку по-крою бурку і дорогий суконний бешмет. Звернули мою увагу дорога баражкова шапка. І хромові чоботи отамана.

Це все не був дичораній жебрак, який на-
бував дрібної популярності, а отаман на всю
Русь.

Остап Миколаєнко перебував на чолі корпуса недовго, але за коротенький час станіння діяльності вспів розвалили його.-

ГР. К-ВИЙ.

МОЛОДНИЙ.

ВІДЛІГ СЕЙ з індиками.

/ Endesa /

Почули гуси від індика,
Що наїдурніці вони птахи,
Що врода іх смішна і дика,
І захурнись бідолахи.

Півні на озеро, зібралися
з гусьми із іншого села
і перенесли щоб зібралися
усі до панського двора...

Майстарща гуска голос мала
И зби рідня ну впала духом-
Гусля зібравши сказала,
Що запалилися вони ружом.

Індик їх ворог і не буде
В житті ті краю зорі
Діл доки погань ця буде
Пишатись в панському дворі...

Щоб докончє це знані
Гусиний рід, що Рим спасав,
Індіїв мусить запитати:
Гусей хто бурганди навдав;

Хто мухарю пораду дав,
Щоб рід Русниній, слави рід-
Ніжки прав в житті не має,
Лиш прив'язає на собі д...

Заготовіли Гвалт вчинили,
Обрали спільно діле тів
Ім, як гднім, дарували
Спакуніть індіків Генератія.

Дали інструкцію обранціям,
Всміхнулись гордо й розійшлися
Посли пішли сказати поганцям,
Щоб перезаг яони звіклись.

Індіанці в коті розібрались,
Всміхнулись також... і у ^{мить}
На конференцію зібрались
Гусинний рух обговоритъ.

Як ю і всюди вже вживалось—
За стіл президія засіла.
І тут рішіння відбулося:
Що птаха гусь цілком здурила.

Щоб посилі русині зналі
Цю постанову Конфедерації-
їм революцію послали
Аби зробилися експериментів.

Курер знайшов гусиний збір,
де гагетіли й хвялювались...
І їм вручили оттєй папір—
І птахи нотади змінялись.

Притихли гуси. Чують ноту...
О боже мій, страшне забулося:
"Війна, війна. Скарбать гидоту
Індикам смерть", як грім неслося.

Одразу гуси зарухались,
Подстання віюди відчали,
А щоб індиків не жахались—
У війську кару завеяли.

І політичні комісари
І стаманди і гармати, —
Кінною грізної гусарині
Ішло індиків все стинати.

Аж гульк зима. "О, горе-лихо"
Галтують гуси: всім віда-
Ганебно згинем всі ми тихи:
Під лід сховалася вода...

Д комісарні й отаманні
Злякавши съ нагло г'ючинні,
Набили "де-чого" в' карманні
І потянулись в' іншії країни.

Тим часом військо індіків
Сміючись з ярога слабого-
В полон забрало Русаків
І їх отамана спілого...»

Скінчилась так війна за право:
Гусей індіки з поганими
І усміхаються дукало,
Що рух гусиний причинили.

-4-000-0-

Коли за право хочеш битись—
Спідомий будъ отого права,
Во мене гірко ламанутьсь—
Окута дух ганебна слада...»

— 11 —
До ІСТОРІЇ повстань на УКРАЇНІ
/ характеристика /.

Вже в перших днях по переході Збруча зачали доходити до мене вісти про українські повстання проти більшевиків. Як кожда вістка, що здалека йде - прибігає більші розміри, приходить де-що переборщена, переідеалізована, так і ці вістки про повстанців виглядали мені ^{да} дещо прибільшені, але все ж таки справа була мене так цікава, що цілим моим съством забажав зітися з ними, побачити іх та пізнати іх напрям, чи напрями політично-соціально-національні. Це було під кінець липня 1919

Я був призначений до команди ІІ галицького корпусу і з тим корпусом відбував похід на схід. Десь в посіденних дніях липня пішли походом з Дунаєвець через Ярмолинці на Проскурів. Постоявши около двох неділь в Проскурові, вирушили ми далі через Старо-Константинів-Романів-Полонне на Житомир.

Уже в Старо-Константинові стали чутки про повстанців частійшими, реальнішими. Перше всього говорилося много про Теофільську Республіку і її повстання. Над нею дещо довше здіржусь, бо ця республіка зацікава, щоб ії мовччи мож було поминути.

Коло Проскурова є волость, що від центра свого зоветься Теофільською, а складається, чи радше складалася з 7 маєтків громад. Та волость бачучи, що на Україні нема великого порядку, зорганізована зася в окрему республіку: вибирала свою

президента, правительство та покликавала рівночасно до оборони своїх границь усе мужеске населення волости. Населення, що мало безліч зброї, муніції та всякого військового матеріалу радо сповняло приказ своєї влади і в короткім часі обставивши границі республіки стійками, які між собою і з командантами поодиноких частин, а навіть з "правителством" були відомі телефонічно, "Республіка" проголосила свою нейтральність так супроти Директорії як і супроти більшевиків. Вийшла строга заборона пересувати через границі "республіки" які небудь військові частини, дозволяючи рівночасно на переїзд поодиноким подорожним. Процедура була така: коли хто надіздив, задержувала його стійка і відносилася телефонічно до команди о дозвіл на переїзд; прийшов дозвіл, подорож ішла без дальших перепон, з тим лише обмеженням, що команда по можності вибирала найкоротшу дорогу. Кому дозвіл не прийшов, мусів подорожний обіздити "республіку", щоб ії суверенних прав не порушати, і була б так "республіка" щасливо перетрівала усі українські перевороти, коли б не те, що більшевикам захотілося її збіжжа. От її вислали більшевики "отряд" по збіжжю. Селяни розброїли "отряд" та декого при тім і побили; це вже не погоджувалось з правами більшевиків до збіжжя; вони вислали ще сильніший "отряд". Проти нього пішла "республіка" вже пов-

станням, а вислідом було цілковите спалення і знищення "республіки", так що сіль див остався де вона була.

Це було перше льокальне важніше повстання, котре міг я точніше розвідати, але з підділочними людьми, що його аранжували мені так і не довелось бачитись.

Аж коли ми приїхали в Полонине, явилося в команді отаман Сірко, ватажок повстанців, що коло Новгорода-Волинського воювали.

Ця група складалася з близько 5-6.000 чоловік, залежно від того, де велися операції. Коли вони на схід посувалися, відділ поменшувався, бо люди залишились дома. Я стрімувся з Сірком в харчевні, а цікавлячим повстанчим рухом, став його вилітувати про життє-буття частин, та про її національний напрям. З твоєї розмови виніс я враження, що повстанці організувалися переважно на грунтах чистої самооборони проти грабунків. Перейшовши далі певну національну еволюцію, стояли до певної міри українською організацією. Він проміхав, чи то прийшов до нас, щоб дістати 30-40 старшин, які б вишколювали цю групу. Та команда не могла йому дати, бо сама не мала богато старшин. В часі нашеї розмови проміхав в Полонне головний отаман Петлюра, який сподіючись упадку ЮНЕВА, тримався близько оперуючих частин, щоб сей час виїхати в ЮНІВ. Я зауважив, що взаємне відношення от. Сірка і от. Петлюри доволі зимиє і недовірче. Бачивсь, що обом ім взаємне іх товариство недовірливе; чому воно так було, цього я ані тоді, ані пізніше зрозуміти не міг; на всякий спосіб роз-

мова рвалася. Отаман Летлюра виїхав єй час по вечорі, а Сірко лишився, бо мав на другий день полагодити деякі справи в команді, а що я слідуючого дня мусів іхати дальше, то і з Сірком більше не стрімудрол.

Під кінець серпня-ми були тоді в Житомирі- мав я нагоду у третє зійтися з повстанцями. На північ від Житомира оперували чотири повстанчі групи: братів Соколовських. Іх ціла сила доходила до 20-25.000 повстанців і вони мусіли сильно датися в знаки більшевикам, коли ці величими грішми перекупили адютанта головного отамана тих груп і цей його підступом убив. Його місце заняла його жінка Марія, беручи в свої руки провід дальній повстанчої акції. Зі страху, щоб більшевики не захопили тіло ії чоловіка, возила його з собою, загрібуючи його лише на деякий час в землю, коли приходилося довше на місци стояти. Та як випало відступати або настулати то тіло забирала знов з собою, і так вондав Соколовський дальнє і опісля своєї смерті з більшевиками. З оловідань, які приходилось мені чути, виходить, що боротьба між повстанцями а більшевиками була дуже безпощадна. Коли одні других вимімково брали у полон, то лише на те, щоб над всерогом змузатися і дати йому відчути свою смерть. Одним із улюблених способів було "валкувати" великими колодами полонених. Від товаришів, яких частини були на північ від Житомира, чув

я нариз сповідання про такі випадки і ді-
вувався взаємному завалю. В Житомир зявля-
лися часто повстанчі отамани, щоб наважати
з нами зносини. Приймав іх звичайно др. Д.
Бркевич і від нього мав я деякі постійні
відомості про сиду піодиноких груп. З тих
сповідань виціс я перш всього вражіння,
що організація іх була несуцільна; частки
на, що сьогодні мала 6.000 чоловік, маліла
коли операції дальше пересувалися; успі-
хи такої групи були дуже залежні від слав-
ни, яку піодинокі отамани зуміли собі че-
рез населення придбати. і через те годі
було рахувати на іх мілітарну силу. Деяких
отаманів довелось мені сачити, я навіть
з ними говорили. Вражала пестрість одягу,
богато золотих галунів і золота австрій-
ська старшинська звіздочка, притата в горі-
ковнира на половині його доажини. Отамани
люде енергійні, переважно селяни, надавало-
ся дуже навіть до поважнішої акції, коли об-
хто зумів іх організовувати, надати ім на-
прам і вміскувати іх сили, які при істну-
ючих звідносинах марнувалися.

Великого гамору в Житомирі наробив при-
їзд Марусі Соколовської. Вона приїхала
що виснажити у корпусі поміч потрібну для
привезення і похоронення її чоловіка. Ко-
манда призначила прузєве авто, яке має
привезти тіло Соколовського в Житомир і
визначено речище його похорону. Однаке з
такою то причиною похорон не відбувається.

Реаксумуючи мої вражіння на тему по-
стійного руху на лівіночі, запримічу ось це
1/ Числені організації примеси ми бе-

зумовну користь, 2/ національний елемент
іде не зовсім розвинувся був, та все та-
ки сильно жарів і чекав іскри, якаб-
розвалила велике море - всеукраїнська на-
родне повстання в роді Жмельниччини,
3/ дуже характеротична черга повстань,
що вони ніпде і ніколи не звертали сво-
го меча проти нас. а противно Галичине
були до певної міри тим кітом, що зеди-
вав українські повстання, звергав іх в
національне руло. Навіть таїй Зелений,
що воював проти різних напрямів україн-
ської політики, і той імені Галицьким
на руку і помог ім рішити бій за КМІВ,
зайдовши більшевикам. на задні.

Що повстання на Україні створила річ,
в тому переконались усі вороги України
на власній шкурі. Згадаю лише протибільш-
вицькі, проти денікінські та останні про-
ти дольські повстання. І є одна армія про-
ти яких не остоялась. Утім перед ними
німецькі полки, навіть французькі також
не дали ради от. Григорьеву, коли він
ішов походом на Одесу.

I стоїть світ перед українською проб-
лемою як перед одним із найважливіших пи-
тань сучасності. Суперечні інтереси силь-
них "міра бего" перешкоджають його
справедливо вирішити, але одну науку ви-
несла Європа зі своїх дволітніх досві-
дів на Україні, що український народ не
дозволить ні кому проти своєї волі над
собою панувати, а будучий історик Укра-
їни заміште укру ныніодні повстання. як
найгорічіший прогреєт народу проти гнету
АР. А.

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОГО
СТРІЛЕЦТВА на ЧУЖИНІ.

З ЛІПНИКА на Моравах пишуть./23-XI/. "Прошу по можности, прислати нам деяких у - країнських часописей, котрих ми тут зрідка бачимо. Нас тут є 38 українців, між тим 7 старшин і 5 однорічних, котрі бажали б кінчити школи, а нема спосібності. Як вам може звісно, ми ті, що були в Скільщині з місяць тому назад... Одежі тут жадної не отримуємо. Ходимо в тім, що іще з собою привезли, а що вже цілком знищено, а зима приходить ". О.К.Ліпник, Морава, воєн.табор ч. 7. Просвітний Кружок Бригади рішив дисилати часописи.

З ПАРДУБИЦЬ звідомлюють:/10 липня ц.р./ Приїхав сюди відділ із 152 стрільців і 6 старшин. Зараз дався відчути брак укр. часописей і книжок. Рівночасно показалось, що серед стрільців є ще велика скількість неграмотних. 24 липня основано "Просвітний Гурток", яким керують хор. Куунда, як голова, хор. М. Семець, як містаголова, стр. Мах, писарь, віст. Ванару к-скарбник. Всід за тим заложено курс неграмотних, читальню і крамницю. Просвітний Кружок Бригади доставчив книжок.

РОВІТНИЧА СОТНЯ в ПРАЗІ - БАЙВУРЕ: Праця кінчається о год. 4 пополудні. А довгі вечірі даються стрільцям відзнаки. Укр. часописи, які я отримую з Н. Яблонного не вистарчують і тому стрільці просять книжок. чет. Д."

РОВІТНИЧА сотня в МІХАЙЛОВЦЯХ на Словенську прохаб українських книжок. Просвітний Кружок вислав 44 книжок 2/XII на адресу

пор. Босакова.

З ВУДИЙОВІЦ: Команда сотні /чет. С. закладає читальню і прохаб книжок, щоб "відтянути наших людей від пива-рень та інших публичних локацій".

З НАЙГАММЕР на нім. Шлеску сповіщають Просвітний Кружок про основання драматичного кружка "Відродження" і просять драмат. творів для вистав. "Не маючи спромоги, тут, в німецчині, набути бажаних примірників, сподіємося, що з хвилею навязання переписки зможемо зарадити злому. Хоча тут приходиться працювати серед інших обставин, та хоча ґрунт тут твердий і неподатливий, то все ж таки приходиться поборювати всякі труднощі в напрямку національного освідомлення. Найбільше популярним і приманчевим засобом є театральні вистави, тому та просимо.... Трохим М. 11 Баон 64 бар.

ПРОСВІТНИЙ КРУЖОК Бригади звертає увагу командантів робітничих сотень на те, що книжки будуть висилатись на бажання іх лише за кавцією в висоті приблизної вартості книжок. Без кавції позичатись буде лише тільки тим робітничим відділам, які знаходяться в гіршому матеріальному положенню. Одночасно книжок треба пильнувати, щоби не пропадали, бо книжка коштує під цей час великі гроші.

:x:x:x:x:
00000

З КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНОГО життя Бригади.

Гімназіальний і реальний курс мату-
ралтів, як третій з черги їх останній, по-
кінчився іспитом зрілості в дніх 20-22
жовтня с.р. під проводом делегата чесь-
кого міністерства освіти проф. Др. ЛЯКОМО-
ГО і в присутності відпоручника прави-
тельства З. У. Н. Р. Др. Сабата. Свідоцство
зрілості отримало 23 членів бригади. Чесь-
кий делегат проф. Лякомі надіслав після
іспитів листа на руки провідника курсу
сот. Яремі, між іншим ось такого змісту:
"Іспити зрілості в Нім. Яблонкім лишаться
для мене раз на все міним спомином. Були
вони маленькою вказівкою, як практично
повинна бути викрівена ідея славянської
взаємності. Я їхав в Нім. Яблонне як урядо-
вий посоланець, але ж їхав туди як людина
з славянським серцем, який добре розуміє
ваші важкі надзвичайні життєві умови, які
приносите на вістарь свого патріотизму.
Те знання, яке дали студенти при іспиті
виказаували, сповнене мене повагою, а що до
мене, то я почувався щасливим, що міг бу-
ти посерединцем і уможливити їй дальший
поступ в студіях, з принайменше упрямими
подекуди їм іх долю. Впевнено вас, що ми-
ло будуть згадуватись мені і бажаю їм
всім гарних успіхів в дальшій науці. на
нашій дійсно братській землі..."

ІСПИТИ ЗРІЛОСТИ на семінаріальнім учитель-
ськім курсі почалися дні 9 с.т. січня
під проводом делегата чеського міністер-
ства освіти.

КТИЧЕВИЙ іспит учасників поштово-те-
леграфічного курсу під проводом інжене-
ра ГУРІНА, відпоручника правительства
З. У. Н. Р. починається д. 16 с.м.

Дні 2 падолиста почався шестимісяч-
ний торговельний курс абітурієнтів.
Учать за винагородою фахові учителі
торгов.академії а Ліберця. Учасників
67.

З почину команди бригади розпочалась
західами Просвітного Кружка д. 12 падо-
листя викладів діяльність вечірнього
СТРІЛЕЦЬКОГО УНІВЕСИТЕТУ. Виклади по-
пулярно наукового змісту, відбуваються
три рази в тиждень, від год. 4-6 я салі
театру. Присутні були пересічно 250
стрільців і підстаршин. Досі / від 12/X
-10/XII / відбулись ось такі виклади:
1. Освітній рух в Європі і в Америці,
сот. Ярема. 2. Огляд останніх подій на
Україні і в Європі вагалі, пор. Др. Ду-
дникевич. 3. Значіння кооперації для
сільського господарства, чет. Баріш. 4.
Що таке хемія, чет. Гиречук. 5. Слово о
полку Тгоревім, сот. Петрикевич. 6. "Лісъ
Никита" Франка з світлинами образами,
чет. Гослюк. 7. Чого учиТЬ нас фізика,
сот. Чубатий. 8. Огляд подій, пор. Др. Ду-
дникевич. 9. Розвиток людського тіла, сот.
Др. Залужний. 10. З життя ростин, уряд.
Вандах. 11. Погляд на всесвітню історію,
хор. И. Терлецький. 12. Огляд подій пор.
Ар. Дудникевич.

I3. Кооперативи / ч. II / чет. Барыш.

З прибуттям зими скила теж діяльність Драгоманівського Кружка для самообразування під проводом чет. Кругового. Що четверга відбувається складини, на яких за останній час реферували: хор. Копач - "Походження чоловіка"; хор. М. Терлецький - "Ідея державності в душі українського народу"; сот. ЯРЕМА - "Вступ до знання естетики"; пор. Др. Дудикевич - "Державний устрій Зах. У. Нар. Республіки".

10-го грудня 1920 року
З канцелярії Просвітного Кружка.

X.X.X.X.X.X.X.X
0000000000

В СПРАВІ ДИПОМОГИ ЛІБЕРЕЦЬКОМУ ТАБОРУ.

Дня 5/XII с.р. відбулася збірка звіх старшин Української Бригади в Нім. Яблоні - нім, на якій, ма висення Генерала КУРМАНОВИЧА порішено наділомогти інтернованих товаришів в Ліберці на 8% поборів як досі, а 16%. Ухвала зроблена уніформоголосно, а це свідчить що затяг старшинства жне певне зрозуміння скрутних обставин, в яких находяться ліберецькі товариші, які дістають все-таки-на-всего 50 сот. денного льонку. З окрема зарядка Генерал КУРМАНОВИЧ збірку на ту саму ціль, яка дала 2465 корон. В дискусії підносилися голоси, що ця акція рятування послідньої частини укр. армії повинна бути як ширше підтримана і не може заслужити зацікавленості ширші круги української суспільності за кордоном, з

окрема і голодно наш уряд і перебуває в Австро-і Чехо-словаччині цівільні удачі, що побирають які небудь побори.

З нашого боку звертаємося до загалу нашого стрілецтва з запрошенням, щоб воно забувало на це, що в Ліберці є і стрільці, щоб з самого боку вже тепер, а гловно на Різдво зорганізувати збори на голодних і холодних товаришів в Ліції.

Дати прислати на руки запомогового комітету Української Бригади в Нім. Яблонім часіру четарю Теслюку.

ДИПОМОГОВИЙ КОМИТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ БРИГАДИ В НІМЕЦЬКИМ ЯБЛОНІ

:xix:x:xx:ix:xix:

ЗАКЛІК

УКРАЇНЦІ!

Що знаходиться в Празі, Відні, Берліні, Ліоні, Парижі, Римі, Вашингтоні і т. д.

Що живете в людських хатах, не знаєте з холоду, ні з голоду. Що геройству української армії замічаєте подекуди своє краще життя. Що бажаєте, щоби українська армія існувала і була здатна в потребі до пам'ятати:

що в таборі в Ліберці /Райхенберг, Саксонія, Чехія/ живе 500 укр. старшин і 5000 козаків, які лишаються в холодніх бараках і отримують 50 сот. в день життя;

ДИПОМОГАЙТЕ, ХТО ЧИМ МОЖЕ.

ОХОЦЬКО-
РОВНО

На основі приказу Генерала КУРМАНОВИЧА, команданта Української Бригади в Нім. Яблонні з д. 30/XII-1920, ч. 301 в склад Пресової Канцелярії Укр. Бригади входять: сот. Яким ЯРЕМА, як голова, пор. Др. ДУДИКЕВИЧ, як заступник, чет. КРУГЕВИХ Гриць, як технічний редактор.